

2005 TÜRK EDEBİYATI DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: TRABZON ÖRNEĞİ

Ö. KUDUBAN* -S. AKTEKİN**

Özet

Bu araştırma, yapılandırmacı öğrenme teorisi esas alınarak hazırlanan 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'yla ilgili olarak edebiyat öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada; nitel yaklaşım takip edilerek survey (alan taraması) yöntemi kullanılmış, 2010-2011 öğretim yılında, Trabzon'da farklı okul türlerinde görev yapan 36 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenine uygulanan mülakat verileri esas alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler 2005 Türk Edebiyatı Öğretim Programı'nı genel olarak beğenmekte ancak mevcut şartlar gereği programda belirtilen sınıf ortamının sağlanamaması sebebiyle programı uygulanabilir bulmamaktadır. Ayrıca öğretmenler yeni program hakkında yeterince bilgilendirilmediklerini düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat eğitimi, Türk Edebiyatı Öğretim Programı, Edebiyat öğretmenleri, Edebiyat dersleri, Türkiye'de edebiyat eğitimi.

Abstract

The aim of this study is to define Turkish language and literature teachers' opinions on the 2005 Turkish Literature Curriculum. This study is a qualitative research and survey method was carried out. For this study during 2010-2011 education year 36 randomly chosen Turkish language and literature teachers from 17 different high schools in the province of Trabzon were interviewed. According to the results of this study, Turkish language and literature teachers generally approve the new Turkish Literature Teaching Programme; however, since the class environment as stated by the programme was unobtainable, they think that the programme is not applicable. The teachers also stated that they had not been given enough information about the programme.

---

* Trabzon Tefvik Serdar Anadolu Lisesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

** Yrd. Doç. Dr. Semih Aktekin, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, saktekin@yahoo.com.

Key words: Turkish Literature education, Turkish literatüre curriculum, literatüre teachersliterature lessons, literatüre education in Turkey.

Türkiye’de son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde ve akademik düzeyde yapılan araştırmalar ile toplumun çeşitli kesimlerinden alınan dönütler dikkate alınarak eğitimin her kademesinde köklü bir değişikliğe gidilmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim programlarının yeni eğitim yaklaşımları doğrultusunda revize edilmesi bu alandaki en önemli çalışmalardandır (TTKB, 2005a, 14). Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak toplum ve toplumsal değerlerin değişmesi, öğrenmenin bireyselleşmesi ve bu durumun öğretim programlarının içerik ve sunum olarak değiştirilmesini gerektirmesi, öğretme/öğrenme anlayışındaki gelişmeler, eğitimde kaliteyi ve eşitliği artırma ihtiyacı, sekiz yıllık temel eğitimde program bütünlüğünü sağlama, yatay eksenle dersler arası ve dikey eksenle her bir dersin kendi içinde kavramsal bütünlüğünün sağlanması zorunluluğu (EARGED, 2007; MEB, 2009a; Özden, 1999; TTKB, 2005b) değişimin gerekçeleri olarak sıralanmıştır.

Eğitim yaklaşımlarında yapılan değişiklikler doğrultusunda öncelikle Türkçe, matematik, hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji eğitimi derslerinin ilköğretim birinci kademe öğretim programları yeniden hazırlanmıştır (Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu, 2006, 9). 2004-2005 eğitim öğretim yılındaki pilot uygulamaların ardından programlar, 2005-2006 eğitim öğretim yılında ülke genelinde uygulamaya konulmuştur. Bu doğrultuda tüm ortaöğretim programlarıyla birlikte ilköğretim Türkçe 1-5 ve Türkçe 6-8 derslerinin devamı sayılan dil ve anlatım dersi ile Türk edebiyatı dersi öğretim programları, ilköğretim Türkçe programlarında esas alınan yaklaşımlar doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve 2005 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

Yeni öğretim programında önceki edebiyat öğretim programlarından farklı olarak üniteler esas alınmış; hangi beceri ve anlayışın nerede, niçin ve nasıl kazandırılacağı soruları, ünite adı verilen birimler çevresinde ele alınmış, üniteler arasında ilişki kurulmuştur. Program metin merkezli olduğu için öğrencilerin metinleri öncelikle yapı bakımından çözümlemeleri, tema, dil-anlatım ve anlam bakımlarından incelemeleri ve daha sonra yorum yapmalarını sağlamak üzere hazırlanmıştır. Böylece öğrencilerin edebiyat tarihi ve edebî kişilikler hakkındaki bilgileri ezberlemek yerine metni çözümleme, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmaları ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmaları amaçlanmıştır (MEB, 2005). Programda edebî metnin, ortaya çıktığı dönemin zihniyetiyle ve kendisinden önce ve sonra yazılmış veya söylenmiş olan edebî eserlerle ilişkili olduğu; her okunduğunda yorumlanarak yeniden kurulacak bir yapıya ve yeniden anlamlandırılacak anlatım ve dil özelliklerine sahip olduğu belirtilerek programın hazırlanmasında bu hususların göz önünde bulundurulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca edebî devir, kişilik ve metin hakkında önce-

den hazırlanmış bilgileri vermenin beklenen yararı sağlamadığı düşüncesiyle; öğrencilerin metinleri çözümlyerek kendi kendilerini zevk, anlayış, beceri ve bilgi bakımlarından zenginleştirmeleri hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için günümüzde geçerli olan metotlardan yararlanarak öğrencilerin metinleri incelemesi, anlaması, değerlendirmesi ve yorumlamasına imkân hazırlanmıştır (MEB, 2005). Yeni öğretim programında dokuzuncu sınıfta; genellikle yakın dönem Türk edebiyatından seçilen örnekler çevresinde, farklı tarz ve türdeki metinlerin yapı, tema, dil-anlatım, anlam bakımlarından nasıl incelenip çözümleneceği ve yorumlanacağı üzerinde durulurken on, on bir ve on ikinci sınıflarda Türk edebiyatının farklı dönemlerine ait metinlerin dokuzuncu sınıfta kazandırılan metot, anlayış ve becerilerle incelenmesinin hedef alındığı belirtilmiştir. Programda; öğretmenin ve öğrencinin metinlere nasıl yaklaşacakları açık ve net olarak sıralanmış, kazanımların; Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda farklı yetenek, zevk ve kültür birikimine hitap edecek şekilde her öğrencinin, metni kazanımlar ve etkinliklerin işaret ettiği doğrultuda kendince değerlendirip yorumlayarak ve kendi evrenini zenginleştirecek nitelikte oluşturulduğu, değişmez doğrular, şüphe edilmez gerçeklikler öğretmeye yönelik hazırlanmadığı ifade edilmiştir (MEB, 2005).

Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanma Esasları

Programda ders işlenişi sürecinde edebiyat eğitimi ve öğretiminin amaçlanan hedefe ulaşılabilmesi için öğrencilerin dili kullanma becerileri, zevk ve anlayış düzeylerinin belirlenmesinin gerektiği ve eksiklerinin belirlenerek öncelikle bunların giderilmesinin yararlı olacağı belirtilmiş, üzerinde durulacak ünitenin öğrenci çevresi ile ilişkisinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca dil, edebiyat zevk ve anlayışının gelişmesi açısından metin okumanın önemli olduğuna işaret edilerek her sınıf ve ünitedeki metin parçalarının ve metinlerin okunmasına özen gösterilmesi, her sınıfın düzeyine göre okuma, dinleme, anlama ve anladıklarını yazılı ve sözlü olarak anlatma çalışmaları yapılması daha sonra metinlerin incelenmesi ve çözümlenmesine geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin ünitelerdeki amaçlara ulaşabilmeleri hususunda öğretmenlerin yalnızca yönetici, yönlendirici ve düzenleyici görevlerinin olduğu özellikle vurgulanmıştır. Programda öğretmenlerin edebiyat öğretimi ile ilgili kullanacakları yöntem ve teknikleri, kazandırılacak beceriye ve ulaşılabilecek hedefe göre belirlemeleri, sınıfı buna göre organize etmeleri gerektiği belirtilmiş, metinlerin incelenmesi ve çözümlenmesinde sınıfın tamamının etkin hâle getirilmesi amacıyla özellikle grup etkinliklerine ağırlık verilmesi önerilmiştir (MEB, 2005). Programda ayrıca, edebiyat derslerinin edebî metinler çerçevesinde düzenleneceği belirtilmiş, edebiyat ders kitaplarının ünitelerden oluşacağı ve daha önceki programlardan farklı olarak metin seçiminde yazarların değil metnin esas alınacağı vurgulanmıştır.

Programa göre, öğrenciler 9. sınıfta metot konusunda kazandıkları beceri ve alışkanlıklar sayesinde, hazırlanan kazanımlar doğrultusunda edebiyat eğitiminin amaçlarına ulaşacaklardır. Programın öngördüğü bu anlayış, 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nı önceki programlardan farklı kılan en önemli özelliklerden biridir. Daha önceki programlar; bilgiye ağırlık verdiği, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almadığı, ezberci bir anlayışa dayandığı, günlük yaşamla ilgili becerilere yer vermediği gibi sebeplerden dolayı eleştirilmiştir (Özdemir, 2008, 9). Bu nedenle yeni öğretim programlarında, öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirme, anlama, sorgulama, bilgiyi uygulama ve değerlendirmeye dayanan öğrenci merkezli öğrenmeyi temel alan, öğrenme sürecinde öğrenci katılımına, işbirlikli öğrenmeye ve öğretmen rehberliğine ağırlık veren yapılandırmacı öğrenme teorisi merkeze alınmıştır (Gömleksiz ve Kan, 2007, 60; Yapıcı, 2007; MEB, 2009b, 10).

Bu araştırmanın amacı, yapılandırmacı öğrenme teorisi esas alınarak hazırlanan ve 2005 yılından itibaren yürürlükte olan 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'na yönelik olarak öğretmenlerin görüşlerini ve bilgi düzeylerini belirlemektir. Elde edilen bulguların değerlendirmesi yapılarak programın uygulanmasıyla ilgili sorunların tespit edilmesi ve bunlara dönük çözüm önerileri sunulması da amaçlanmaktadır. Çalışmanın öğretim programı düzenlemeyle ilgili yeni çalışmalara kaynaklık edeceğine inanılmaktadır.

Araştırmada, Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programları'na yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmek üzere nitel bir çalışma yapılmış, "Mevcut durum nedir? Neredeyiz?" sorularına cevap arayan (Çepni, 2010, 65) survey (alan taraması) yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Trabzon ili genelinde farklı lise türlerinde görev yapan Türk dili ve edebiyatı öğretmenleridir. Araştırmanın örneklemini ise, Trabzon ili genelindeki farklı türde (fen lisesi, Anadolu lisesi, düz lise, Anadolu meslek lisesi ve meslek lisesi) 17 lisede görev yapan ve tesadüfi yöntemle seçilen 36 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırma ile ilgili veriler nitel araştırma tekniklerinden biri olan mülakat yoluyla elde edilmiş, soruların ayrıntılı olarak açıklanabilmesi, yerlerinin değiştirilebilmesi ve eksik olan veya yeterince açıklanmayan soruları açıklayıcı hâle getirmeye olanak sağlayan (Çepni, 2010, 145) yarı yapılandırılmış mülakat tercih edilmiştir. Yapılan mülakatlar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. 36 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeniyle yapılan görüşmeler, yaklaşık 45 ila 60 dakika arasında sürmüştür. Elde edilen veriler, toplanan verileri açıklayacak nitelikteki kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı sağlayarak verilerin tanımlanmasına fırsat veren (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 227) içe-

rik analizi ile analiz edilmiştir. Öğretmen görüşlerini ayrıntılı olarak yansıtabilmek için de mülakatlardan zaman zaman alıntılar yapılmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'yla İlgili Hizmet İçi Eğitim Durumu

Mülakatta öncelikle 36 öğretmenin yapılandırmacı öğrenme teorisi esas alınarak hazırlanan Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'na dair bilgileri, daha sonra ise yeni programa yönelik hizmet içi eğitim durumları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğretmenlere ilk olarak yapılandırmacılığa dayalı yeni edebiyat programını okuyup okumadıkları sorulmuştur. Buna göre, mülakat yapılan 36 edebiyat öğretmeninden 21 (%58,3)'i programı okumuş, 15 (%41,7)'i ise okumamıştır. Bununla birlikte programı okumayan öğretmenlerin tamamı program hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir.

Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'yla İlgili Hizmet İçi Eğitim Durumu

Mülakata katılan öğretmenlere programa dair hizmet içi eğitim alıp almadıkları ve aldıkları hizmet içi eğitimin ne kadar yeterli olduğu sorulmuştur. Buna göre, 36 öğretmenden 32 (%88,9)'si yeni edebiyat programına yönelik hizmet içi eğitim alırken 4 (%11,1)'ü almamıştır. Mülakat verilerine göre, hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin tamamı programın uygulanmaya başladığı ilk dönemdeki hizmet içi eğitim seminerlerinin teoriye dayalı ve yetersiz olduğunu, öğretmenlerin programı uygulama ve anlama konusunda yalnız bırakıldığını vurgulamıştır. Örneğin, Öğretmen 15 bu konuda *"Biz pat diye geçtik liselerde bir hazırlık yoktu. Pilot bölge yoktu. Bir geldik okula program değişmiş, hadi her şey değişecek. Ortada bırak programı kitap yok. Program beş sene önce geldi. O zamanlar bir şeyler yapmaya çalıştım, yoruldum, bıktım, bıraktım şimdi, yani gitmedi. Dedim ki ben yapmıyorum herhâlde."* demiştir. 2010-2011 eğitim öğretim yılında yapılan ikinci semineri ise 32 öğretmenden 20 (%62,5)'si sürenin az olması, semineri veren kişilerin donanımlı olmaması ve programı uygulamada karşılaşılan sorunları giderecek çözümler önermediği gerekçeleriyle verimli ve yeterli bulmamaktadır. Öğretmen 1 bu konudaki düşüncelerini *"Seminerlerin hiçbir faydası yok. Ciddi bir eğitim alacak öğretmen. Her şeyden evvel öğrenci merkezli eğitimin eğitimini alacak. Seminerler faydalı değil çünkü semineri veren öğretmen de buna hâkim değil. Dolayısıyla seminerde yazılı bilgileri bir kâğıda yazıp versen aynı şey. Boşu boşuna öğretmenin vaktini alıyorlar."* cümleleriyle ifade etmiştir.

Diğer taraftan, hizmet içi eğitim seminerine katılan 32 öğretmenden 17 (%53,1)'si ikinci semineri, uygulamaya yönelik olduğu ve örneklere yer

verildiği için ilk seminere göre daha yapıcı bulduğunu ancak bu durumun iki seminer arasında geçen sürede programı kendi gayretleriyle öğrenmeye ve uygulamaya çalıştıkları için söz konusu olduğunu dile getirmiştir. Öğretmen 18 bu konuda *“Seminerlere gittik ama biz uygulayarak öğrendik doğrusunu söylemek gerekirse. Önce kitapları inceledik, baktık yeni neler var orada ve uyguladık. Şimdiye kadar gittiğimizde çoğunda çok bir şey öğrenmedik, kafamızdaki soru işaretlerini gidermediler. İlk seminerde ‘Nasıl sınav yapacağım, tekniğim ne, nasıl ders işlemem gerekiyor?’ bunların hiçbiri hakkında bilgi sahibi olmadık.* demiştir. Bununla birlikte hizmet içi eğitim seminerlerine katılan öğretmenlerden 4 (%12,5)ü öğretmenlerin seminere zorunlu olarak katılmaları veya yeni öğretim programına karşı ön yargılı olmaları sebebiyle semineri önemsemedikleri için seminerlerin verimli olmadığını dile getirmiştir. Örneğin Öğretmen 11 düşüncelerini *“Birçok öğretmenin başarılı olmadığını olmaya da gayret etmediğini düşünüyorum. Programı anlamadılar ve ön yargıyla yaklaşıyorlar. Katıldığımız seminerde direktmelerinden bunu görüyorum. Eski sistemin verimli olduğunu, bilgiyi verip geçmenin daha kalıcı olduğunu düşünüyorlar. Ben o görüşte olmadığım için yeni programı daha esnek buluyorum.”* şeklinde dile getirmiştir.

Mülakata katılan öğretmenler, eğitim seminerlerinin daha verimli olabilmesine dair önerilerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin önerileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Hizmet İçi Seminerlere Yönelik Önerileri

No	Hizmet içi Seminerlere Yönelik Öneriler	f	(%)
1	Uygulamaya yönelik olmalı	21	58,3
2	Semineri veren kişiler iyi seçilmeli	6	16,7
3	Uzun süreli olarak uygun zamanlarda verilmeli	6	16,7
4	Program yürürlüğe konulduğu anda yoğun olarak verilmeli	5	13,9
5	Öğretmenler, seminere istekli ve ön yargısız gelmeli	2	5,6
6	Seminerler cazip hâle getirilmeli	1	2,8
7	Seminerler az sayıda öğretmenle yapılmalı	1	2,77

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerden 21 (%58,3)’i daha verimli olabilmesi için seminerlerin sorunlara çözüm bulacak nitelikte uygulamaya yönelik olması gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmen 15 bu konuda *“Uygulamanın daha detaylı olması lazım. Derste göreceksin ve öyle çarçabuk olmaya- cak, öğretmen benimseyecek. O zaman kişi ‘Bu hakikaten oluyormuş, bak uygulandı oldu, gördüm.’ diyecek.”* demiştir.

Öğretmenlerden 6 (%16,7)'si programın iyi anlaşılması açısından seminerleri veren kişinin her anlamda yeterli olması gerektiğine işaret etmiştir. Öğretmen 22 düşüncelerini dile getirirken *"Bu programa katılan arkadaşlar çok iyi seçilmeli, gerçekten inanmalı faydalı olduğuna. Bazen Trabzon'dan edebiyat öğretmeninin birini tanıyorlar, gönderiyorlar, adam kendisi inanmıyor. Gelmiş orada mecburi savunuyor."* yorumunu yapmıştır. Öğretmenlerden 6 (%16,7)'si seminerlerin daha uzun süreli ve uygun zamanlarda verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bu öğretmenlerden 3 (%50)'ü geniş bir zaman aralığında verilmesi gerektiğini ifade ederken 2 (%33,3)'si seminerlerin ders dışına ve tatile konulmaması gerektiğini, 1 (%16,7)'i de seminerlerin tatil zamanlarında yapılması gerektiğini önermiştir. Diğer taraftan seminere katılan öğretmenlerden 5 (%13,9)'i seminerlerin program ilk uygulanmaya başladığında yoğun, açık ve özellikle uygulamaya dayalı bir şekilde verilmesi gerektiğini bunun programı yerleştirme ve benimsetme açısından daha faydalı olacağını vurgulamıştır. Öğretmenlerden 2 (%5,6)'si öğretmenlerin seminere, sistemi anlamak adına istekli olarak gelmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca mülakata katılan öğretmenlerden 1 (%2,8)'i öğretmenlerin istekle katılabilmeleri için seminerlerin zaman açısından ve maddi açıdan cazip hâle getirilmesi gerektiğini dile getirirken 1 (%2,8)'i de seminerlerin öğretmenlerin problemlerini dile getirecek şekilde az sayıda öğretmenle yapılmasının daha verimli olacağını vurgulamıştır. Bu konuda Öğretmen 14 *"Daha sağlıklı olması lazım. Böyle 100 kişi, 200 kişiyi bir salona toplayıp orada topluca bir seminer vermek şeklinde değil, etkileşimin olacağı, soruların sorulacağı, cevapların alınacağı bir ortam düzenlenmeli. Orada öğretmen ne yapacağını daha net anlayabilir."* demiştir.

Öğretmenlerin 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'na Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere yenilenen Türk Edebiyatı Öğretim Programı'nı nasıl buldukları sorulmuştur. Buna göre; mülakat yapılan 36 öğretmenden 22 (%61,1)'si yeni programı beğendiğini ifade ederken 11 (%30,6)'i kısmen beğendiğini, 3 (%8,3)'ü ise programı beğenmediğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri verilen cevaplar doğrultusunda başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

1. Programı Beğendiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakat sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%61,1) programı beğenmektedir. Programı beğenen öğretmenler; derslerin Türk edebiyatı ve dil anlatım olarak ayrılmasının bu dersleri daha verimli hâle getirdiğini belirterek programın temel felsefesini, amacını, yaklaşımını ve öngördüğü yöntemleri doğru bulduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, Öğretmen 3 program konusundaki düşüncelerini *"Daha yaratıcı, daha düşünmeye, buldurmaya yönelik olduğunu düşünüyorum. Temel mantığını beğeni-*

yorum, çıkış noktasını doğru buluyorum. Kesinlikle güzel öğrenci merkezli olması çünkü her şeyini bulduruyorsun, düşündürüyorsun, yaşatıyorsun, empati kurduruyorsun bunlar çok önemli.” şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte programı beğenen öğretmenlerin bazılarının program konusunda özellikle öğrenciyi merkeze alma hususunda çelişkili ifadeler kullandıkları dikkat çekmektedir. Örneğin Öğretmen 18, *“Ders işleyiş yöntemi olarak gayet iyi. Öğrenci merkezli olduğu için ders kitaplarında sadece soru var, bilgi yok. Çocuk oradaki bilgiyi sorularla bulmaya çalışıyor, yorum yaparak tartışarak, öğrenmeye çalışıyor bu daha kalıcı oluyor. Ancak çocuklar araştırarak öğrenirler yüzeysel öğrenir diye düşünüyorum. Kaldı ki konuların bir püf noktası var, bir de öğretmenin bakışı, üslubu çok önemli. Kitaplarda hepsi var, okuyabilir de ama öğretmenini dinlemek orada motive olmak çok farklı.”* sözleriyle öğrencilerin yorum yaparak ve araştırarak bilgiye ulaşmasına dair hususu beğendiğini dile getirmiş, bununla birlikte bu yöntemle öğrenilen bilgilerin çok yeterli olamayacağına vurgu yapmıştır.

Diğer taraftan, mülakata katılan öğretmenlerin tamamı programın uygulanma noktasında sıkıntılar olduğunu belirtirken programı benimseyen öğretmenlerin büyük çoğunluğu; fiziki altyapının yetersizliği, öğretmenlerin alışkanlıkları ve programı uygulama konusunda yeterince bilgilendirilmemiş olması, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin sisteme uygun olmaması ve müfredatın uygulanması için ayrılan zamanın öngörülen ders işleme yöntemleri açısından yetersiz olması gerekçeleriyle Türkiye şartlarında uygulanabilir bulmadıklarını dile getirmişlerdir. Örneğin programı beğendiğini ifade eden Öğretmen 1, sistemin uygulayıcısı olan öğretmenin ve şartların programın uygulanması için yeterli olmadığını *“Öğretmenine göre değişir. Öğretmen yeterliyse iyi, değilse berbat. Program kendi çapında değerlendirilebilirse uygulanabilir. Türkiye’deki eğitim kurumlarına göre, hayır. Hayali. Mevcut sistemin uygulanacağı toplum buna müsait değildir. Her şeyi bizden yarım yamalak istiyorlar. Yani siz yaparsınız, hepsini yapamazsanız bile birazını yaparsınız. Yarım yamalak işle insan yetiştirilmez. Yetişen insan da yarım yamalak olur, arada kalır Doğu-Batı çatışması gibi ne idüğü belirsiz nesiller oluşur.”* sözleriyle belirtmiştir. Öğretmen 16 ise programı anlama ve uygulama noktasında sıkıntılar olduğunu *“Hani dediler ya lise 1’de sadece sezdirin, öğretmeyin. Ben onu beceremiyorum. Yani nereye kadar sezdirilir, nereye kadar sevdirilir onu bilmiyorum. Bir bakıyorum ki girmişim, dalmışım konuyu anlatıyorum, orda kendime nerede dur diyeceğimi bilemiyorum. Budur ver geç mi yoksa ben sonuna kadar bunu işleyeyim mi?”* cümleleriyle dile getirmiştir.

Ayrıca mülakata katılan 36 öğretmenden tamamına yakını yeni sistemin her seviyedeki öğrenci ile uygulanamayacağını belirtirken öğretmenlerden 9’u Anadolu meslek ve meslek lisesi, 6’sı düz lise, 2’si Anadolu lisesi ve 1’i fen lisesi olmak üzere toplam 18 (%50)’i yeni sistemi her okul türündeki öğrenciye uygun olmadığı için uygulanabilir bulmadıklarını vurgulamışlardır. Örneğin, öğrencilerin sisteme hazır olmadığını belirten Öğretmen

2 düşüncelerini, “Program güzel ama öğrencinin seviyesinde değil. Program altyapısı olan, yorumlayabilen, çevresini ortamını gözlemleyebilen öğrenci için çok ideal ama Türkiye şartlarına uygun değil.” şeklindeki cümleleriyle ifade ederken meslek lisesinde görev yapan Öğretmen 28, “Kâğıt üzerinde sistem gerçekten mükemmel ama uygulama esnasında A okulunda uygulanabilir B okulunda hiç uygulanmayabilir. Çocuğu sadece içeride tutmayla uğraşyoruz, derse sıra gelmiyor.” şeklindeki sözleriyle programın her okul türüne uygun olmadığını belirtmiştir. Düz lisede görev yapan Öğretmen 5 ise bu konudaki düşüncelerini “Programa göre öğrenci fen lisesi düzeyinde, çok kaliteli olup ön bilgiyi alarak, derse her bakımdan hazırlanarak gelmesi gerekiyor. Ancak o şekilde program yürütülür. Program her okula her öğrenciye uygun değil.” şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte fen lisesinde çalışan Öğretmen 11 ise sistemin alan öğrencileriyle daha verimli olacağını ifade ederken “Farklı alanlarda ve farklı okullarda farklılık gösterir bu. Bu programı bir sosyal bilimler lisesinde uygulamakla bir fen lisesinde uygulamak çok farklı. Yani öğrencinin donanımı ve öğrenciye faydası açısından farklı.” demiştir.

2. Programı Kısmen Beğendiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan 36 öğretmenden programı kısmen beğendiğini ifade eden 11 (%30,6)'i genel olarak programın felsefesini ve temel yaklaşımını beğendiklerini ancak sistemin öngördüğü yöntemlerin her zaman geçerli ve yeterli olamayacağını dile getirmişlerdir. Ayrıca bu öğretmenlerden 1 (%9)'i programın yoğun ve karmaşık olduğunu, 1 (%9)'i de öğrencilere edebiyat zevki aşlamaya yönelik olmadığını belirtmiştir. Bu konuda Öğretmen 21 “Yeni sistem öğrenciyi daha aktif hâle getiriyor ama bilgiye ulaşma konusunda sıkıntı var. Öğrenci sadece metinlere bakarak yorumu yapıp bilgiye ulaşma noktasında eksik, o yüzden illa kaynağa, yardımcı kitaba ihtiyaç duyuyor ve diyorlar ki yasak, başka bir kaynak aldirmayacaksın. Ama bir kaynak olmadan çocuk onları yapmıyor. İnternete şuna buna ulaşamayınca kaynağa ihtiyaç duyuyor.” yorumunu yaparken Öğretmen 20 “Biraz daha etkinlik ağırlıklı olduğu için, öğrenci merkezli olduğu için önemsiyorum. Fakat edebiyat tarihinin içerik olarak verilmemesi bir dezavantaj. 10. sınıfta divan edebiyatında konularının işlenişi güzel, sıkıcı değil. Bununla beraber divan edebiyatı konularına yer verme sıkıntılı.” demiştir.

3. Programı Beğenmediğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan 36 öğretmenden 11 (%30,6)'i özellikle 9. sınıf programının çok yoğun ve zor olduğunu belirtmiş, 3 (%8,3)'ü de 12. sınıf müfredatının karışık ve zor olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden 3 (%8,3)'ü ise genel anlamda programın temel yaklaşımını uygulanabilir bulmadıklarını dile getirerek programı beğenmediğini ifade etmiştir.

Örneğin Öğretmen 7 *“Çok yoğun, bütün sınıfın konularını o yıl boyunca yetiştirme imkânımız yok. 9 aşında 11 ve 12'nin tamamını kapsayan bir konuyu içeriyor. Biz de yetiştiremiyoruz çok hızlı oluyor.”* yorumunu yaparken Öğretmen 28 *“12. sınıfta cumhuriyet sonrasını ağırlıklı koymuşlar ama çok dallandırmış budaklandırmış. Öğretmen bile gerçek manada çalışmazsa anlayamayacak. Mesela bir şiir var burada hiçbir şey diyemiyorsun hakkında, neyi neye benzetmiş, ne yapmış, ne anlatmış anlatamıyoruz yani.”* yorumunu yapmıştır.

Programın yaklaşımını uygulanabilir bulmayan öğretmenlerden Öğretmen 7, öğrencilerin sisteme hazırlıklı olmaması sebebiyle öğrenci merkezli anlayışın dersin gücünü azalttığını, öğrenci alışkanlıklarının buna müsaade etmediğini ve dersi öğretmenden dinlemek istediklerini belirtmiş ve eski sistemi daha iyi bulduğunu belirterek bu konudaki düşüncelerini *“Ne kadar öğrenci merkezli eğitim hikâyesi olsa da hiçbir zaman öğrenci merkezli olmuyor. Eski kitap, eski ders sisteminin bence artıları var. Öğrenciyi bire bir eğitime katan bir profil oluşturulmaya çalışıyor ama olmuyor. Öğrenci hazır bulunmuşumuz buna müsait değil. Yabancı filmlerde böyle bir hayat izliyoruz, öğrenci bir proje alıyor, onu hazırlayıp sınıfa sunuyor. Belki bunlardan etkilenmiştir bu program hazırlanırken ama çok sağlıklı değil. Bizim sistemimizde gelenekten gelen öğretmen anlayışı var.”* cümleleriyle açıklamıştır.

Öğretmen 32 ise öğrenci merkezli yeni sistemin uygulama olarak eski sistemden çok da farklı olmadığını, eski sisteme çok haksızlık yapılmaması gerektiğini dile getirmektedir. Bununla birlikte Öğretmen 32'nin ifadelerinden yapılandırmacılığı ders işleyişi yanında eğitsel kol çalışmaları vs. gibi sosyal anlamda bir aktiflik olarak da algıladığı anlaşılmaktadır: *“Mutlaka yeninin eskiye oranla daha güzel tarafları var. Yapılandırmacılığın mantığı doğru, farklı. Yapılandırmacı mantık okul hayatın kendisidir, diyor. Yapılandırmacı mantık geldikten sonra öğrenci konseylerinin, temsilcilerinin seçimi, eğitsel kol çalışmalarına getirilen düzenlemeler, ders dışında da bir aktiflik oldu. Bunlar güzel ama eskiye fazla haksızlık etmemek lazım. Bu sistem bayrağı devr almış eskiyi daha da ileriye götürmüştür. 29 yıllık öğretmenim ondan önceki 12 yıllık eğitim hayatımda da hiçbir öğretmenimin ezberci davranmadığını görmedim. Sanki böyle eskiyi kötülemek için eski ezberciydi, öğretmen aktifti böyle bir şey yok. Yeniye yerleştirmek için eskiyi kötülemenin bir anlamı yok.”* Öğretmen 32 ayrıca programı beğenmediğini söyleyen diğer öğretmenlerden farklı olarak; programın sağlıklı bir şekilde planlanmadığını konuların sınıflandırılmasında yanlış bir yol izlendiğini *“Yeni edebiyat programını açıkça beğenmiyorum. 1923 yılındaki anlayış ile 2010 yılındaki anlayış arasında bir fark yok programa göre. Türlerden yola çıkarak bir programlama yapılmış ama o şekilde yapılmış olsa bile dönemlerin ve zihniyetin farklı olmasının bir şekilde programa yansıtılması gerekiyordu. O yansıtılmamış sıkıntı orda.”* cümleleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin Yeni Öğretim Programın Öngördüğü Sınıf Ortamının Özelliklerine Dair Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere, yeni öğretim programının eğitim-öğretim sürecinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için sınıf ortamının nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmenlerin Yeni Öğretim Programının Öngördüğü Sınıf Ortamına Dair Görüşleri

No	Sınıf Ortamının Özellikleri	f	%
1	Sınıf mevcudu az olmalı	20	55,6
2	Teknik donanım yeterli olmalı	17	47,2
3	Öğrenci aktif ve hazırlıklı olmalı	14	38,9
4	Edebiyat için derslikler oluşturulmalı	12	33,3
5	Grup çalışması yapılmalı	8	22,2
6	Edebiyat dersine ayrılan zaman yeterli olmalı	3	8,3
7	U masa sistemi getirilmeli	2	5,6
8	Dersler drama ağırlıklı işlenmeli	2	5,6

Tablo 1’de görüldüğü gibi; 36 öğretmenden 20 (%55,6)’si yeni öğretim programı için sınıf mevcutlarının 20 veya 25 kişiden fazla olmaması gerektiğini, 17 (%47,2)’si okullardaki teknik donanımın yeterli nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir. Teknik donanımın önemli olduğunu dile getiren öğretmenlerden 1 (%5,9)’i özellikle görsel materyallere ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Örneğin, Öğretmen 13 bu konuda “*Hareketli sınıf olması lazım bunun için mevcutların 20-25’ten fazla olmaması lazım, sınıf ortamının derse uygun olması lazım. Yani bir edebiyat dersi için her şeyin hazır bulunması lazım ki ben öğrenci merkezli bir sınıfla iş yapabileyim, dersi sonuna kadar zevkle götürebileyim.*” demiştir. Öğretmenlerden 14 (%38,9)’ü öğrencilerin daima aktif ve derse hazır olması gerektiğini, 12 (%33,3)’si edebiyat dersinin yalnızca edebiyata ait dersliklerde yapılması gerektiğini, 8 (%22,2)’i grup çalışması yapılması gerektiğini, öğretmenlerden 3 (%8,3)’ü edebiyat dersine ayrılan zamanın müfredat adına yeterli olması gerektiğini, 2 (%5,6)’si sınıflarda her öğrenciyi derse katmak ve istenilenleri yapabilmek için U masa sisteminin olması gerektiğini ve diğer 2 (%5,6)’si de edebiyat derslerinin dramaya dayalı olarak işlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen 1 bu konudaki düşüncelerini “*Öğretmen, öğrencinin sınıfına gitmeyecek. Öğrenci, öğretmenin sınıfına gidecek. Her şeyden evvel her branşın kendi odası olacak. Benim kendi odam olacak, istediğim şartları oluşturacağım. Bunlar oluştuğunda çocuk zaten öğretmenin, dersin farkını fark edecek. Yani, bir matematik odasıyla bir edebiyat odasının veyahut da bir*

biyoloji odasının farkını gördüğü anda zaten öğreneceği ya da edineceği davranış şeklini otomatikman görecektir." sözleriyle dile getirmiştir.

Bununla birlikte 36 öğretmenden 30 (%83,3)'u sistemin gerektirdiği sınıf ortamının yakalanamadığını, 4 (%11,1)'ü bazı sınıflarda kısmen yakalanabildiğini, pilot bölge okulunda çalışan ve sisteme yönelik iki yıl eğitim alan 2 öğretmen (%5,6) ise öğretmenin çabasıyla istenilen ortamın yakalanabileceğini vurgulamıştır.

Öğretmenlerin Yeni Öğretim Programının Öngördüğü Öğretmen Rollerine Dair Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere, yeni öğretim programında öğretmenin görev ve sorumluluklarının ne olduğu sorulmuştur. Buna göre; öğretmenlerden 31 (%86,1)'i yeni öğretim programının uygulanabilmesi için öğretmenin öğrenciyi bilgiye ulaşma konusunda yönlendiren bir rehber olması gerektiği, 5 (%13,9)'i öğrenciyi araştırma, sorgulama ve kendini ifade etme hususunda motive eden, 4 (%11,1)'ü dersi nasıl işleyeceğine dair planlamayı önceden yaparak derse hazır gelen, 3 (%8,3)'ü öğrencinin çalışmalarını takip eden, 3 (%8,3)'ü iyi bir oyuncu, 3 (%8,3)'ü alanı konusundaki yenilikleri takip eden, kendini yetiştirmiş, 2 (%5,6)'si öğrenciyle iyi iletişim kuran, 2 (%5,6)'si öğrencide öğrenmeye karşı merak uyandıran, 2 (%5,6)'si yalnızca gerekli yerlerde müdahale eden ve 2 (%5,6)'si konuyu toparlayan kişi olarak ifade etmektedir. Ayrıca, 1 (%2,8)'i öğretmenin teknik konularda kendini yetiştirmiş, 1 (%2,8)'i sabırlı, 1 (%2,8)'i lider, 1 (%2,8)'i öğrencilerin zekâ türlerini tespit ederek uygulamaları ona göre yapan ve 1 (%2,8)'i de öğrenciyi bir birey olarak kabul eden kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin, Öğretmen 11 bu konudaki düşüncelerini "*Yeni program öğretmene sadece yönlendirici rol biçiyor. Düşünmeye, irdelemeye, araştırmaya sevk eden, merak unsuru oluşturan bir kılavuz olduğunu düşünüyorum öğretmenin.*" şeklinde ifade ederken Öğretmen 30 "*Öğretmen burada oyunu kuran, olmasa da oyunu yönetecek, müdahale etmese de yine yanlış yere giderken oyunu toparlayacak kişi olmalı.*" demiştir.

Bununla birlikte mülakata katılan öğretmenlerden 6 (%16,7)'sı koordinasyonu sağlayan, süreci iyi yöneten, öğrenciyi yönlendiren ve öğrenciye neyi, nasıl bulması gerektiğini öğreten kişi olarak öğretmenin eski sisteme göre çok daha önemli olduğunu ve 9 (%25)'u daha aktif olduğunu belirtirken 3 (%8,3)'ü yeni sistemin öğrenciyi merkeze alma ve aktif kılma adına öğretmeni eski sisteme göre daha pasif kıldığını dile getirmiştir. Örneğin, yeni programda öğretmenin daha önemli olduğunu dile getiren Öğretmen 3 bu konudaki düşüncelerini "*Öğretmenin görevi rehberlik. Körebe oyunu gibi gözleri kapalı yönlendireceksin onu. Sen açıyorsun gözündeki bağı ve buluyor. Bulduğu şey kıymetli, senin sunduğun şey kıymetli değil, kalıcı da değil. Sen bulduruyorsun, çocuk 'Buldum.' diyor. Sen burada kenarda değilsin yani aslında hâlâ birebir aktıfsın. Sürekli kafanın çalışması gerekir ne yapabilirim diye. Daha pratik düşünmen gerekiyor çünkü herkes aynı şekilde bulmuyor.*

Bu şekilde daha keyifli, kendimi çok özgür hissediyorum. Yapabileceğim manevraların sayısı çok daha fazla. Bu benim meslekten daha çok haz almama sebeptir.” şeklindeki cümleleriyle ifade etmiştir. Öğretmen 28 ise öğretmenin bu sistemdeki rolünü *“Yeni program, öğretmenin pasif olmasını istiyor.”* şeklinde dile getirmiştir. Aynı şekilde Öğretmen 7 de öğretmenin eskiye göre daha pasif olduğunu *“Öğretmen olayı koordine edecek. Her öğrenci gelecek, etkinliği sunacak. Öğretmen orada doğru veya yanlışsa iyiye, kötüyse müdahale edecek veya orada değiştirilmesi gereken farklı konular varsa onları iletcek.”* cümleleriyle belirtmiştir.

Diğer taraftan mülakata katılan 36 öğretmenden 8 (%22,2)'i sistemin öngördüğü öğretmen rolünü belirtilen şekilde uygulayabildiklerini belirtmiştir. Uyguladığını belirten 8 öğretmenden 2 (%25)'sinin pilot bölge okulunda görev yaptıkları ve yeni sistem konusunda iki yıl boyunca eğitim aldıkları, 1 (%12,5)'inin aynı okulda görev yapan başka bir öğretmen olduğu, 1 (%12,5)'inin yeni sistemi iyi bildiği ve bu konuda hizmet içi eğitim seminerleri verdiği, 1 (%12,5)'inin daha önce İstanbul'da görev yaptığı sırada bu konuda etraflıca bilgi edindiği, 1'inin fen lisesi, 2'sinin Anadolu lisesi öğretmeni olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte sistemin öngördüğü öğretmen rolünü belirtilen şekilde uygulayabildiklerini ifade edenlerden pilot bölge okulunda görev yapan 2 (%25) öğretmen, yeni sistemin öngördüğü öğretmen rolünü hiçbir öğretmenin gerektiği gibi uyguladığına ve uygulayabileceğine de inanmadıklarını dile getirmiştir. Örneğin, pilot bölge okulunda çalışıp yeni sisteme dair iki yıl eğitim alan Öğretmen 1 öğretmenin yeni sistemdeki rolünü ve bunun uygulanması konusundaki düşüncelerini *“Öğretmenin karşısındakini birey olarak görmesi, öğrencinin öncelikli yeteneklerini tespit etmesi lazım ve ona göre kendine yıllık plan ya da günlük plan oluşturması lazım. Tüm etkinliklerini bu zekâ türleri üzerine yapması lazım. Ama ben 2000'li yılların başında öğrenci merkezli eğitimin ilk uygulandığı pilot dönem dışında öğrenci merkezli eğitimde zekâ türlerinin belirlendiğini hiç görmedim. Ben ve diğer arkadaşım dışında uygulayanı da görmedim. Hayali yani hepsi. Öğrenciyi hep aynı görüyoruz: Çalışmayan, tembel, boş. Sabır göstermiyoruz. Sevdirmek gibi planımız yok. Sadece kitapta kazanılması gereken bilgiler kısmını tespit ediyoruz, o bilgileri yeteneklerimiz ölçüsünde nasıl veriyorsak veriyoruz. Her öğretmen kendi yeteneğini kullanıyor yani metodu kimsenin uyguladığı yok.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bununla birlikte mülakata katılan öğretmenlerden 10 (%27,8)'u sistemin gerektirdiği öğretmen rolünün yalnızca öğrenci seviyesinin iyi olduğu sınıflarda uygulayabildiklerini, 18 (%50)'i ise uygulamadığını ifade etmiştir. Bu konuda Öğretmen 23 *“Öğrenci merkezli eğitimde öğretmen sadece yol gösterir deniyor ama sınıfa girdiğin zaman seviye düşük olduğu için her şey senin üstüne kalıyor. Öğretmenin rolü sınıfa, zamana, şartlara göre değişiyor. Tabii gönül ister ki öğretmene çok iş kalmasın, biz yönlendirici olalım ama o her zaman mümkün olmayabiliyor.”* yorumunu yaparken Öğretmen 12 *“Öğretmen yönetmen olmalı. Öğrenci oyunu oynayacak ama yine biz*

*çok konuşuyoruz. Eskiden kalan bir alışkanlığımız herhâlde işin içine girme-
yince eksik kalacağını düşünüyoruz onunla ilgili.” yorumunu yapmıştır.*

Öğretmenlerin Yeni Öğretim Programının Öngördüğü Öğrenci Rollerine Dair Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere, yeni öğretim programının gerektirdiği öğrenci profilinin nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Buna göre; 36 öğretmenden 32 (%93,8)'si yeni öğretim programına göre öğrencinin aktif ve katılımcı, 21 (%62,5)'i araştırmacı, 13 (%34,4)'ü anlatan, sunan, yazan dolayısıyla bildiklerini uygulayan, 11 (%34,4)'i derse hazırlıklı olarak gelen, 8 (%25)'i sorgulayan, 8 (%25)'i düşünen ve yorumlayan, 7 (%15,6)'si bilgiyi nereden ve nasıl elde edileceğini bilen, 3 (%9,4)'ü kendine güvenen ve 3 (%6,25)'ü üreten bir birey olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konuda Öğretmen 21 *“Öğrenciden uygulama istiyor program. Sadece okuyarak değil de yaşayarak, o işin içinde bulunarak öğrenmesini sağlıyor. Yani araştırarak öğrenciyi daha aktif hâle getiriyor. Öğrencilerin öğretmenin anlattığını değil kendi yaptığını sunmasını istiyor.”* demiştir. Bununla birlikte mülakata katılan 36 öğretmenden 1 (%2,8)'i fen lisesi, 5 (%13,9)'i Anadolu lisesi, 9 (%25)'ü düz lise, 11 (%30,6)'i Anadolu meslek ve endüstri meslek lisesi olmak üzere toplam 26 (%72,2)'sı mevcut öğrenci profilinin genel anlamda öğretim programının gerektirdiği gibi olmadığını vurgulamıştır. Örneğin, endüstri meslek lisesinde görev yapan Öğretmen 26 *“Araştıracak, sorgulayacak, aktif olacak. Ancak çalıştığımız okula göre böyle olur ya da olmaz. Benim okulunda benim öğrencilerimle bu mümkün olmuyor. Çoğunlukta ben anlatıyorum.”* ifadelerini kullanırken Anadolu lisesinde görev yapan Öğretmen 17 *“Öğrenci bu defa çalışacak. Ancak pek olmuyor, %50, %50 çünkü her zaman öğrenciyi çalıştıramıyorsun veya yapamıyor, istediğin şekilde olmuyor.”* cümleleriyle düşüncelerini dile getirmiştir.

Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme teorisine dayanan Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı hakkındaki bilgi düzeyleri ve programa yönelik görüşlerine dair bulguların sonuçları açıklanmıştır.

1. Mülakata katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu yeni Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın amacını, yöntemlerini ve temel aldığı felsefeyi beğenmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin yarısına yakını özellikle 9. sınıf programını çok yoğun bulurken bir kısmı da özellikle 12. sınıf programını zor ve karmaşık bulmuştur.

2. Öğretmenlerin tamamına yakını yeni öğretim programında öğrenci unsurunun çok önemli olduğunu, programın ancak başarılı, araştıran, sorgulayan istekli öğrencilerle uygulanabileceğini düşünmektedir. Bununla birlikte öğretmenler, programın gerektirdiği öğrenci seviyesi, teknik ve fiziki altyapı, öğretmen ve öğrenci hazır bulunuşluğu açısından mevcut eği-

tim şartlarının yeterli olmaması sebebiyle programı uygulanabilir bulmamaktadır. Yeni programla ilgili uzun süreli olarak eğitim alan bazı öğretmenler de bu konuda farklı düşünmemektedir. Maviş (2010) ve Bulut (2010)'un ilköğretim yöneticileri, Sözen (2011)'in coğrafya öğretmenleriyle yaptıkları çalışmalarda ve Şan (2010)'ın fen ve teknoloji programlarıyla ilgili araştırmasında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda da yeni öğretim programlarının gerektiği gibi uygulanması için mevcut şartların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

3. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu programın içeriği ve uygulanma esasları hakkında bilgi sahibidir. Ancak öğretmenler yeni programın öngördüğü öğrenciyi merkeze alma, bilgiyi yapılandırma gibi esasları öğretim ortamına ne şekilde yansıtacakları hususunda yeterli bilgiye sahip değildir ve bu sebeple sıkıntı yaşamaktadır. Bu durum öğretmenlerin yeni programın pratiğe aktarılmasına yönelik yeterince bilgilendirilmemiş olduğunu göstermektedir.

4. Öğretmenlerin tamamına yakını, programın tanıtılmasına yönelik olarak birincisi programın yürürlüğe konulduğu ilk yılda, ikincisi ise beş yıl sonra olmak üzere iki hizmet içi eğitim semineri almıştır. Ancak öğretmenler, seminerleri genel itibarıyla pratikten ziyade teoriye dayalı olması, süre bakımından yetersiz olması ve seminerleri veren kişilerin donanımlı olmaması sebebiyle verimli ve yeterli bulmamaktadır. Seminerlerin yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler programı kendi gayretleriyle öğrenmişlerdir. Bu sebeple programı anlama ve uygulama noktasında yalnız bırakıldıkları kanaatinde dirler. Bu sonuç Çakır (2009) tarafından yapılan çalışma ile örtüşmektedir. Ayrıca yeni programlara yönelik olarak verilen seminerlerin yetersiz olduğuna dair görüşler; Yolbaş (2011)'nın fizik öğretmenleriyle, Bozyiğit (2007)'in fen ve teknoloji öğretmenleriyle ve Dilmaç (2008)'in sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptığı çalışmalarda da tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Mülakata katılan öğretmenler seminerlerden ikincisini uygulamaya yer verdiği için daha verimli bulmaktadır. Öğretmenler programın daha iyi anlaşılabilmesi ve uygulanabilmesi için seminerlerin donanımlı kişiler tarafından uygulamaya dönük olarak uzun süreli verilmesi gerektiğini önermektedirler.

5. Öğretmenlerin çoğunluğu, yeni öğretim programının öngördüğü sınıf ortamında öğrenci mevcudunun az olması gerektiğini, öğretmenlerin yaklaşık yarısı ise teknik donanımın yeterli, öğrencinin aktif ve edebiyat dersi için özel olarak düzenlenmiş sınıfların olması gerektiğini düşünmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin tamamına yakını istenilen sınıf ortamının yakalanamadığını vurgulamaktadır. Bu bulgu Uzun (2009) ve Çelik (2010) tarafından yapılan çalışmalar ile örtüşmektedir. Diğer taraftan Dilmaç (2008)'in sosyal bilgiler öğretmenleri, Ören (2010)'in ilköğretim matematik öğretmenleri, Bulut (2010)'un ilköğretim yöneticileri, Çiftçi (2010)'nin il-

köğretim sınıf ve branş öğretmenleriyle yaptıkları çalışmalarda ve Şan (2010)'ın fen ve teknoloji programlarıyla ilgili araştırmasında sınıfların yeni öğretim programlarının uygulanmasını zorlaştıracak ölçüde kalabalık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Karal (2010)'ın fizik, Boyacı (2010)'nın fen ve teknoloji öğretmenleri ve Güngör Kazan (2010)'ın coğrafya öğretmenleriyle yaptıkları çalışmalarda da okullardaki teknik donanımın yeni programların gerektiği gibi uygulanması için yeterli olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

6. Öğretmenlerin tamamına yakını, yeni öğretim programının öngördüğü öğretmen rolünü öğrencilere bilgiye ulaşmada yardımcı olan bir rehber olarak tanımlamıştır. Öğretmenlerin bir kısmına göre, öğretmen eski sisteme oranla daha önemli ve aktif iken bir kısmına göre pasifleştirilmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerden bazıları belirtilen rolü yalnızca aktif ve başarılı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda gerçekleştirebilmekte, öğretmenlerin yarısı ise genelde gerçekleştirememektedir. Ancak yeni programa ve öğrenci merkezli eğitime yönelik uzun süreli eğitim alan öğretmenler ise bu konuda sıkıntı yaşamamaktadır.

7. Öğretmenlerin tamamına yakını, yeni öğretim programının öngördüğü öğrenci rolünü aktif, katılımcı ve araştırmacı olarak tanımlamıştır. Ancak öğretmenlerin büyük çoğunluğu, mevcut öğrenci özelliklerinin bunu yansıtmadığını düşünmektedir. Sözen (2011)'in yaptığı çalışmada coğrafya öğretmenlerinin de bu konuda benzer düşüncelere sahip olduğu görülmüştür. Çalışmada mevcut öğrenci seviyesinin ve hazır bulunuşluk düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Programı uygulama konusunda hem programla ilgili uzun süreli eğitim alan öğretmenlerin hem de diğer öğretmenlerin okulların şartları sebebiyle programı uygulanabilir bulmaması hususu dikkat çekicidir. Bu sebeple okulların fiziki ve teknik şartları ile öğretmenlerin ihtiyaçları ve önerileri dikkate alınarak Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı yeniden gözden geçirilmelidir.

2. Yeni öğretim programının sağlıklı bir şekilde belirtilen esaslar doğrultusunda uygulanabilmesi için öncelikle programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin yeterliğinin sağlanması gerekir. Bunun için öğretmenler Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda temel alınan yapılandırıcılık ve öğrenci merkezli eğitim konusunda yeterince bilgilendirilmelidir. Programa yönelik olarak verilecek seminerler öğretmenlerin yaşadıkları problemlere çözüm getirecek nitelikte uygulama ağırlıklı ve uzun süreli olmalıdır. Prog-

ramın uygulanma düzeyi istenilen duruma gelene kadar bu çalışmaların sürekliliği sağlanmalıdır.

3. Yenilenen programda rehber vazifesinde olan öğretmenler kendilerini yenilemek ve yeniliklere açık olmak durumundadır. Öğretmenlerin programı anlama ve gerektiği gibi uygulama konusunda istekli ve kararlı olmaları programın yerleşmesi açısından önemlidir.

4. Program temele aldığı felsefe, yöntem ve teknikler her öğrenciyi derse dâhil etme esası üzerinedir. Bu sebeple sınıf mevcutlarının makul düzeylere indirilmesi gerekir.

5. Yeni öğretim programının yürütülebilmesi için okullardaki fiziki şartlar ile teknik donanımın yeterliliği sağlanmalıdır. Ayrıca, sayısal derslerin laboratuvarlarda daha verimli olduğu bilgisinden hareketle edebiyat derslerinin de sevdirilmesi, zevkli işlenebilmesi, nitelikli olabilmesi adına içerisinde kitaplığın, şair ve yazarların posterlerinin yer aldığı, şiir okunabilen, dinlenebilen edebiyat sınıfları oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- BOYACI Kaderim (2010), 2005 ilköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Fen ve Teknoloji Öğretim Programı, Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana.
- BOZYİĞİT Fatih (2007), İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Fen ve Teknoloji Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliği Üzerine Öğretmen ve İdareci Görüşleri (Kütahya Örneği), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- BULUT Metin (2010), İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanması Sürecinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- ÇAKIR Burcu (2009), Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Tekniklerin Yapılandırma Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi: Trabzon Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon.
- ÇELİK Gamze (2010), 9. Sınıf Öğretim Programının Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.

- ÇİFTÇİ Ergun (2010), İlköğretim Okullarında Uygulanan Yeni İlköğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ÇEPNİ Salih (2010), Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, 5. Baskı, Trabzon.
- DERYAKULU Deniz (2001), Yapıcı Öğrenme, Sınıfta Demokrasi, Eğitim Sen Yayınları, Ankara. www.egitim.aku.edu.tr/yapici.doc (13.12.2010).
- DİLMAÇ Yüksel (2008), Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri (İstanbul Avrupa Yakası Örneği), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI (2007). Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli, Millî Eğitim Basımevi, Ankara.
- GÖMLEKSİZ M. N. - KAN A. Ülkü (2007), "Yeni İlköğretim Programlarının Dayandığı Temel İlke ve Yaklaşımlar", Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi, s.60-66.
- GÜNGÖR KAZAN Nurdane (2010), Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- HAZIR BIKMAZ Fatma (2006), "Yeni İlköğretim Programları ve Öğretmenler", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 39 (1), s.107-109,
- KARAL Ali (2010), Yeni 9. Sınıf Fizik Dersi Müfredat Programının Fizik Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi (Mersin İli Örneği), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- MAVIŞ Emel (2010), Yenilenen ilköğretim Programlarına (1-5. Sınıf) İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bakış Açıları ve Algılama Düzeyleri (Kırıkkale İli Örneği), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005), Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (9-12. Sınıflar), Ankara: MEB Basımevi.
- , (2009a), Öğretim Programlarının Yenilenme Gerekçeleri ve Davranışçı Yaklaşım ile Yapılandırma Yaklaşım Arasındaki Farklar, <http://ogm.meb.gov.tr/> (04.04.2010).

- , (2009b), İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1- 5. Sınıflar), Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, Ankara.
- ÖREN, T., Zuhul (2010), İlköğretim 8. Sınıf Yeni Matematik Müfredatının Matematik Öğretmenleri Görüşleri Işığında İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ÖZDEMİR Banu (2008), 9. Sınıf Öğrencilerinin Türk Edebiyatı Dersine Yönelik Tutumlarının Türk Edebiyatı Dersi Akademik Başarısına Etkisi (Kütahya Örneği), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- ÖZDEN Yaşar (1999), Eğitimde Dönüşüm-Eğitimde Yeni Değerler, 2. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- SÖZEN Erol (2011), Ortaöğretim 10. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ŞAN Sultan (2010), İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarının Derleme ve Değerlendirilmesi, Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kars.
- TALİM TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI (2005a), Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- , (2005b). "Yeni İlköğretim programları ve Yeni Yaklaşımlar", TTKB İlköğretim Programları, MEB Basımevi, Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/prgmufredat.aspx> (22.03.11).
- UZUN, Yasemin (2009), Türkiye ve İngiltere'de Edebiyat Öğretimi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ÜSTEL AYDIN, Yeliz (2009), Ortaöğretim Türk Edebiyatı Eğitiminde Oluşturmacı Öğretim Yöntemlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- YENİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINI İNCELEME VE DEĞERLENDİRME RAPORU (2006), İlköğretim Online Dergisi, 5 (1), http://ilkogretimonline.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu%5B1%5D.pdf (20.03.2011).
- YILDIRIM A.- ŞİMŞEK H. (2006), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Ö. Kuduban- S. Aktekin

YOLBAŞI Cemal (2010), Yeni Fizik Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.